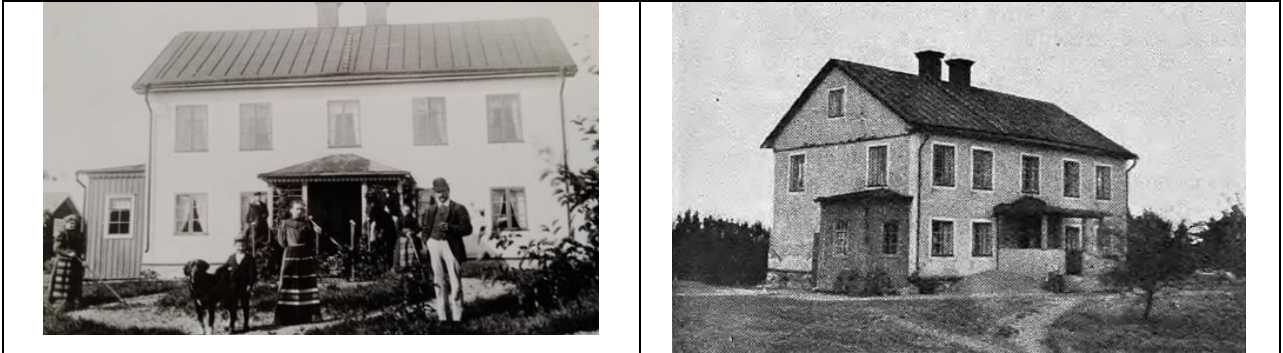

Hacksta

*Gårdar med ändelsen –sta är mycket gamla, före 1200-talet.
Hacksta betyder: Hakes (förnamn) ställe.*

År 1415 omnämns Hacksta genom ett jordskifte med Frändesta i Dingtuna. "Hakastum i Lundboo sokn i Westeroarus biscopsdöme". Allt enligt en förrättning i Dingtuna ting. En häradshövding Folke Folkeson i Tuhundra härad är involverad. Jöns heter den tidigast kände ägaren. Nästa ägare är dottern Aelin Iönissadatter (=Elin Jönsdotter), som överläter Hackstas jord till Lucia Salomonsdotter.

*År 1535 finns en "Per i Hakesta" Han erlärger som övriga skattebönder två mark i den s.k. "Drengehjälpen", ett av Gustav Vasas skatteprojekt.
År 1535 enligt "Reckenskaperna" uppges "Sättingtalet" avs. jordinnehav. Peder i Hakysta skattar både in natura och i penningar, fodring (av djur) och dagsverken. 12 öresland i Hacksta, 4 öresland i Kråckabo (=Boda, granngården som tidvis brukades gemensamt) och 3 öresland i Bälby = totalt 19 öresland.*

Ca 1550 blir Oluff Nilsson ny ägare. Hacksta undgår dock Gustav Vasas manipulerande 1554 som berör många Lundbygårdar och förändrar deras jordnatur och äganderätter.

I beskattningsregistret har Oluff i Hackelstad deltagit. Han är tydligen betrodd och är också sexman. Ägare i över 30 år vilket är en rätt lång besittningstid under 1500-talet. Han dör 1583.

I socknarna fanns utsedda ordningsmän, de så kallade sexmännen. De var sex till antalet och var utsedda av sockenstämman. Deras främsta uppgift var tiondet och se till att det som stämman hade bestämt också verkligt genomfördes och efterföljdes.

Sexmännen kunde också ha ansvar för underhåll av de kyrkliga byggnaderna, och de hjälpte prästerna med vissa sysslor. Dessutom var de socknens "skvallertackor" och rapporterade otukt och ogudaktigt leverne till prästen. För att bli vald till sexman,

som var ett mycket hedervärt uppdrag, måste man vara en väl betrodd och aktad sockenbo.

Anders i Hacksta är gift med Oluffs dotter. Han sitter i Häradsnämnden och är kyrkvärd (ca 1606). Oluff hade också två söner. Den ene Bengt Olsson benämnes Hacksta-Bengt. Anders i Hacksta hade besvärigheter med "gästningen" av kungliga personer och Konungens utskickade, vilka de ålog bönderna att taga emot, särskilt de som hade sina gårdar efter Allmännevägen. Det var ingalunda frivilligt gästgivarskap. Bönderna försökte oftast komma undan bördan. Länsmannen som bodde i Ösby ansåg att Hacksta var mycket lämplig att ta emot de resande. Anders synes djupt plågad av makthavande länsmannen. Maten kanske inte räckte, slut på ööll och bröo. Ofta var det problem med betalningen, så det var ofta en otacksam syssla.

Protokoll från Domboken 5/6 1610 avs. en som beklagat sig över Anders i Hacksta: "Denne ädle och välborne herre Magnus Brahe, greve till Visingsborg, friherre till Lindholmen, Sveriges Rikes Marsk och Råd, så och lagman över Uppland och all västra Norrland" (suck!) beklagade sig. "Välbemälte Grefve och Grefeliga Nåd hade den gode "grefven" med sitt medföljande folk och hov efter Länsmannen Oluffs omlagning gästtat Anders i Hacksta". Anders skulle om greven utspridit att han ej betalt för gästningen och han blev anklagad för ha tilltalat och utfärdat ett skamligt rykte om denne välbemälte Grefve. Något utslag i denna sak finnes ej.

År 1612 två ägare. Anders och Bengt (se ovan). Gårdarna tycks inte ha varit lika stora. Det talas om ett Lill-Hacksta.

År 1624. Bengts son, Matts, tar över. I en "Sädesskattelängd" redovisas kreatursbeståndet: 1 sto, 3 föl, 5 kor, 1 stut, 11 får, 10 svin och 17 tönneland. Detta sista betecknar utsädet och den sädesmängd som kunde sås. Mats är med bland sexmännen.

Gränserna mellan gårdarnas ägor synes besvärligt att reda ut. Här var ägor från Boda, Krista och Gränsta blandade om varann. En bonde ägde ofta jord inom andra byars/gårdars råmarker. Utmätning 1625 var bara början av utredningen.

År 1625 förordnades Matts till gästgivare. Detta var väl en rest av "gästningen". Tvång att skjutsa förelåg.

Matts ägde Hacksta. Men Konungen hade befallt, "att några av krigsbefälet skola tilldelas hemman". Så har skett i Hacksta och flera gårdar. Dessa befäl erhööll på livstid gårdens ränta "på lön" eller som "pension".

År 1646 skänker Drottning Christina i ett gåvobrev bl.a. Hacksta till en förtjänt person – Hans Wachtmeister, generalmajor, hovstallmästare mm. Där betecknas dessa som "Våra och kronans hemman". Nu får alltså HW "Hackestads skattehemman med alla tillydande ägor och lägenheter i hus och jord, åker, äng,

skog och mark, utan undantag av allt gods, som därtill ligger, av ålder har legat, eller med lagens dom tillfalla och vinnas kan, att njuta, bruka och behålla under adlig höghet och Frälsemans tjänst till evärdelig egendom. Det är ej känt hur Matts och hans gelikar hade det under främmande ok. I vissa fall torde nära nog livegenskap ha förekommit. HW bodde aldrig på någon av gårdarna. Vistades endast kortare tid på Johannisberg. HW dör 1652, upphöjd till riksstallmästare, friherre och riksråd. Mycken upphöjelse men föga glädje av det och föga välstånd. Änkan kallas "Wachtmeisterinnan". Släktens affärer är ansträngda och en del av gårdarna måste pantsättas, ex. Johannisberg, oklart angående Hacksta.

År 1652. Geometriska Avritningskartor. 14 öresland (=tunnland). Skog fanns knappt i Lundby och inte alls i Hacksta. Landskapet såg ej ut som nutiden. Slätten är rik på gårdesgårdar. År 1660 är Matts kärande och riksrådet Crister Horn, ägare till Gränsta, svarande. Målet gäller en självsvaldigt nedertagen gårdesgård. Matts var en betrodd man i socknen. Under mitten av 1600-talet tycks socknen haft åtminstone två bondmän av "större" format: Matts i Hacksta och Näsbo-Bengt i Bärby.

Karta över Hacksta 1652

År 1663. På tinget beviljades Matts dom på Hacksta hemman, som han har efter sin salig far och han av sin far och eftersom han i 50 år där suttit orubbad. Han är tredje generationens ägare, ända från 1613. Äganderätten har han kvar trots den Wachtmeisterska donationen.

År 1665. Matts går bort. En son Bengt Mattson ärver gården. En dotter som är gift med en Pär Nilsson brukar den andra hälften. Bengt har fått studera. Får latinskt namn: "Benedictus Matthias Lundius (Lundelius)". Prästvigs och blir adjunkt hos biskopen, komminister i Dingtuna.

År 1676. Bengt är husbonde till halva Hacksta, men han bor ej där. Jorden säljs till Rådmannen i Västerås, Johan Jernstedt. Den andra halvan ägs av svågern Pär Nilsson och hans son Matts Pärson tar över.

År 1681. Reduktions-Jordeboken. Hacksta reduceras från Wachtmeister-släkten tillbaka till kronan igen.

Storskifte 1736-1737, 1766

År 1735-36. Röriga jordförhållanden. Hacksta, Krista och Boda ägor ha varit så inblandade med varandra "att de med svårighet kunnat skiljas". Det krävdes många skiftesförrättningar och många klagomål, innan de fyra gårdarna fått sina gränser jämkade och fastslagna. Sista gränsbestämningen ägde rum långt in på 1800-talet.

Olof Lundfors är son till Matts Pärson och har ärvt halva Hacksta. Två bröder där, Olof och Bengt. Sedan slutar egentligen Bengt-Matts släkten på Hacksta. Denne Olof Lundfors förefaller lyckligt lottad. Han får studera, något som säkerligen då bara var en dröm för många andra. Grundlig utbildning, som tog 16 år. Ofta var den enda banan prästyrket. Så han blev prästvigd och senare kaplan. Men han fick livslånga bekymmer i tjänsten. Han bor i Prästgården 1718-1735 och sköter både comminister- och kaplanssysslorna. Biskopen är missnöjd med honom. Han har dålig ekonomi och sköter ej sina åtaganden. Han tvingas flytta till Hacksta 1736 och bor där till sin död 1753.

Johan Johansson (1707-1769), var "fördelshavare på östra delen". Han var brorson till Olof Lundfors. Han sålde sedan till svågern J.I. nedan År 1765. Åborna (=ärfilig besittningsrätt på annans jord) på Hacksta är Eric Erson och Jan Isacson. 39 tunnland åker, 19 tunnland äng. Eric (död 1770) är svärson till Bengt Mattson. Eric kan ej berömmas för nykterhet, fridsamhet, stillhet i huset, grannsämja, kyrkogång eller bevistande av Katekes-förhör. Inga lovord alltså.

1775-1780 Jan Isacson på Östra Hacksta. Johan Larsson, gift med en dotter till E.E. på Västra Lill-Hacksta.

Rusthållaren Daniel Abramsson, måg till Johan (Jan) Larsson flyttar till Hacksta 1793 och ett flertal bondenamn finns (=arrendatorer?) under tiden 1800-1825. Dan A. bor på Västra Hacksta. Han är kyrkvärd, sockenmagasinsföreståndare, fattig-vårdsföreståndare och är gästgivare med hållstuga i Västerås. Han fick mycket kritik för sitt sätt att sköta eller missköta alla sina tjänster. Daniel Abramsson dör 1843. Han har förenat Östra och Västra Hacksta till ett.

Gården har varit "anslagen" till olika militära personer. Krigsmaktens förmåner för befälet upphörde under första halvan av 1800-talet. Efter 1685, en överste Fägerskiöld, finns inga militära namn påträffade.

År 1844. Ingen boende husbonde, endast gifta drängar och skomakare på ängorna. Akademibonden Gustaf Erson kommer till Boda 1829. Han köper Hacksta 1850, men bor kvar i Boda. Han brukar båda gårdarna och uppför Hacksta mangårdsbyggning 1868 (den revs 1971).

Garibaldi-fest 2/11 1862

Giuseppe Garibaldi var född den 4:e juli 1807 i Nice och dog den 2:a juni 1882 på Caprevo. Han var en Italiensk frihetskämpe och nationalist.

HUR KOMMER DET SIG ATT VI FIRAR GARIBALDI?

1843 lämnade Dan Abrams Hacksta Gård, efter detta bodde ingen husbonde på gården endast gifta drängar och skomakare på ägorna. 1829 kommer academibonden Gustaf Erson till Boda, han var född i Kungsåra 1808, gifte sig 1835 med Johanna Eriksdotter född i Lundby 1815. Gustaf Erson köper Hacksta Gård 1850 men bor kvar på Boda. Erson bygger mangårdsbyggnaden på Hacksta 1868 som sedan revs av V:ås Stad 1971.

Under Ersons tid på Hacksta Gård går en fest av stapeln 1862, i en tom byggnad som skulle rivas på gården. Berättelsen om festen stod att läsa i VLT redan 1862 med överskrift "När Tuhundra Häradsbor firade hjälten Garibaldi". En långsökt fest som ägde rum den 2:a november och inleddes med prisskjutning av de män som ägde gevär. Festen dokumenterades av sockenskrivaren Falk. Som prisdomare och ordningsman fungerade Kyrkovärden Gustaf Erson i Hacksta-Boda och orgelnisten Falk, som även var protokollförare. Pristagare blev: Arrendator Larsson på Tönsta med 29½ points, arbetskarlen Norgren 31 points, A-E Swan 32 points, Wilhelm Swan 33½ points samt Oskar Swan på 35 points. Efter avslutad skjutning uppställde sig männen i led och på givet tecken avlossades 3 skarpa skott, följda av trefaldiga hurrarop för Europas störste folkhjärte Garibaldi. Enligt en Pålysningbok, daterad några år tidigare, så var det förbjudet att avlossa skott i närheten av byggnader och gårdar vid högtidsdagar, fester eller för nöjes skull. Detta upplästes ifrån predikstolen i kyrkan lite då och då. Ironiskt nog så var Pålysningboken skriven av protokollföraren vid skjutningen i Hacksta, Klockaren och Orgelnisten Falk.

Varje år numera firar Lundby Hembygdsförening Garibaldi med en skyttetävling.

År 1866. Det är gott om sankmarker i socknen. Ungefär 400 tunnland behöva fullständigare utdikning. Hela ägoviddens är 95 tunnland, därav åker 85 tunnland, naturlig äng 4 tunnland.

Bodas hela ägovidd 40 tunnland

1872. GEs son Gustaf Alfred Gustafsson, återinflyttar från Rytterne 1869, Han gifter sig med en Dingtuna-dotter, Sofia Ulrika Vretlund. De flyttar 1872 till Hacksta. En bror till hustrun, Gustaf Alrik Wretlund, köper Hacksta 1887. GAG flyttar tillbaka till Boda, inga barn men en fosterdotter Frida. Boda är akademi-gård och drivs av G.A.G.

Hacksta. GAW blir änklings 1903. En son Artur f. 1890 köper gård på annat håll. G.A.W. gifte om sig 1909 med Elin (Elna) Pettersson. Deras son Stig f. 1911 blev senare arrendator på Boda.

G.A.W. säljer Hacksta 1916 till en västgöte Karl Axel Magnusson, som driver jordbruket fram till 1943. Arrenderar sedan ut gården:

** 1944-1951 Två bröder arrenderar. Bror och Erik Svanbom från Långby i Badelunda*

** 1952-1986 Carl-Axel Wilén arrenderar ett Hacksta som hela tiden minskar i areal. Han arrenderar även Önsta och Torp 1967-1986. Från 1987 är det olika arrendatorer, med större arealer i socknen. C:a 1965 köper Västerås stad Hacksta av Magnussons dödsbo. Mangårdsbyggnaden rivs 1970-1971. C:a 1970 Dagvattentunnel byggs inför kommande byggnation på Långängarna. C:a 1970 Ny väg byggs över Hacksta ägor. Ekonomibyggnaderna rivs ca 1990. Arrendatorbostaden rivs slutet av 1990-talet.*

Industrierna tar över fr.o.m. 1970

ByggPaul betongfabrik är först. Ligger på grannmarken Trundhem. Paul Andersson Industrier AB etablerar en stor kontorsbyggnad, med dotter-företagen ByggPaul AB, Kramo AB och Ekebro AB. SJ bygger en stor containerterminal Magnussons (?) Plåtslageri etableras. ICAs centrallager, betjänar 1.300 ICA-butiker. En gigantisk industrialanläggning med kontor, mottagning, omlastning och ICA Hilton (köttförpackning).

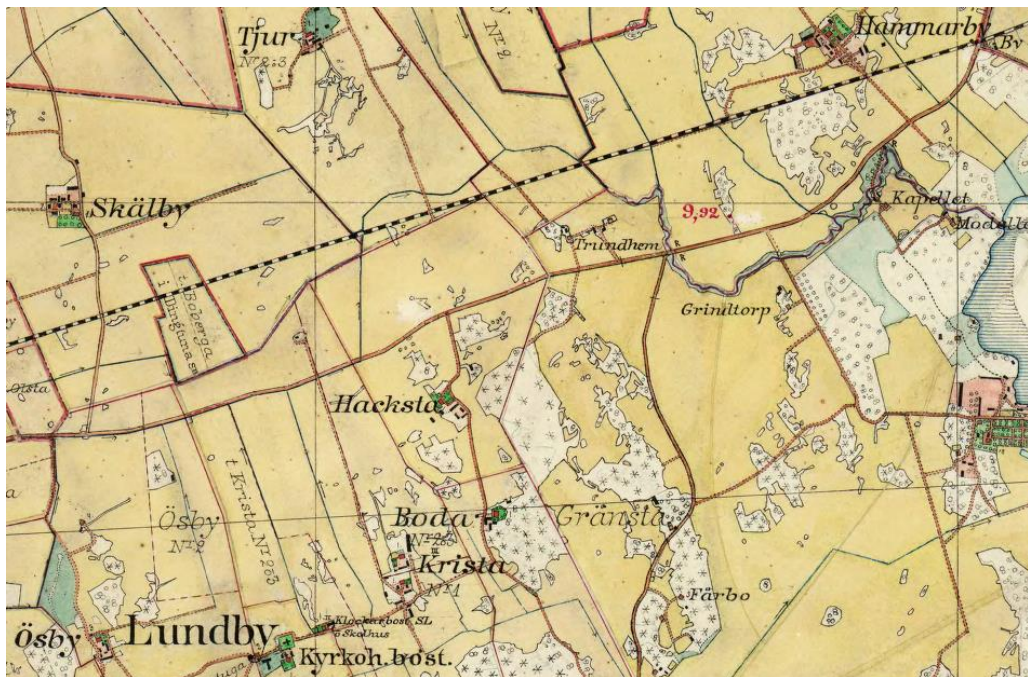
På 2010-talet finns det bara sporadiska spår kvar efter jordbruket på Hacksta. Den gamla vägen över Långängarna har försvunnit och ersatts av en ny. Av den gamla bron och den djupa bäckfåran finns inga spår kvar. Alla hus är borta och så även i granngården Boda. Det råder nya tider för gårdarna på Lundby-slätten. Nya industriområden och stora bebyggelsekvarter är vad som gäller i den moderna tiden.

*Västerås
2019-05-14
Håkan Wilén*

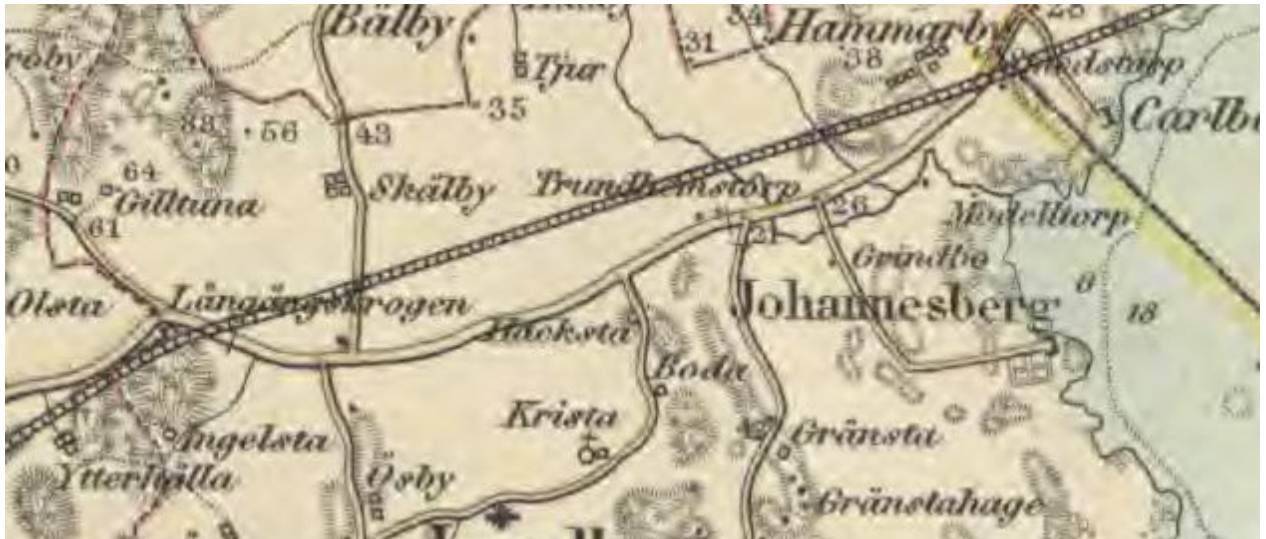
*Källor: Astrid Söderholms Gårdarna i Lundby, Hacksta Gård
Lantmäteriet kartarkiv
Statsarkivet kartor
Akvareller av Gerd Eriksson Tönsta
Privata bilder*

1763 - 1765

Generalstabskartan 1868

Häradsekonomiska kartan 1905-1911

Generalstabskarta 1961

Ovan. Hacksta stora byggnad med Wretlunds familjen (Erson) framför.
Huset byggdes 1868 och revs någon gång 1970-1971. Det ska vara
Lars Wretlunds farfars far som står där, Gustaf Erson.

Hacksta före elektrifiering okänt årtal

Hacksta 1959-1960

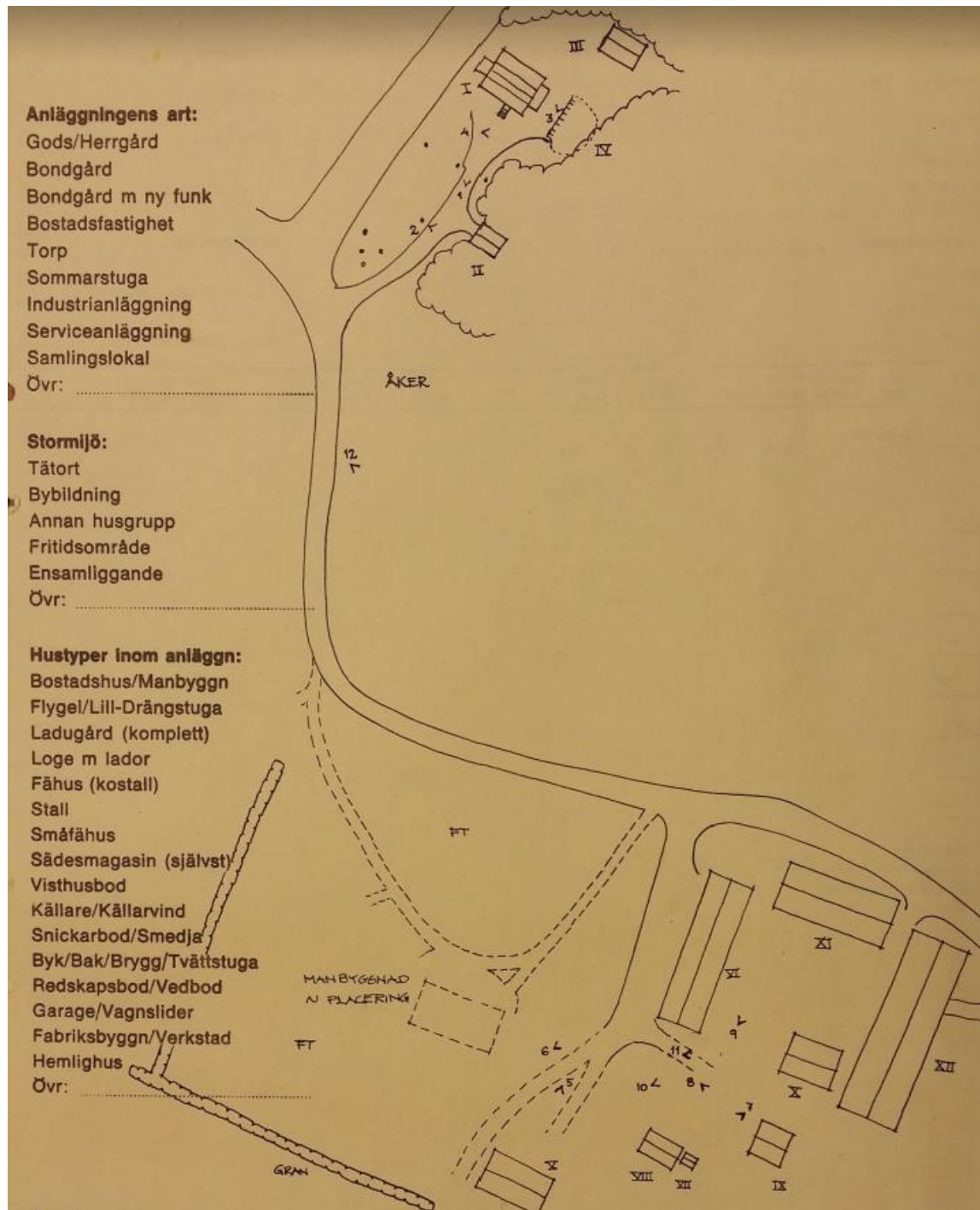
Arrendatorbostad

Hacksta Gård 1958-1959

Flygfoto 1955-1959

Gårds- och huskarta ca 1970

-	<i>Mangårdsbyggnad, riven</i>	VIII	<i>Vedbod</i>
I	<i>Arrendatorbostad</i>	IX	<i>Traktorgarage</i>
II	<i>Bilgarage</i>	X	<i>Gammalt svin- och höns hus</i>
III	<i>Vedbod och dass</i>	XI	<i>Gammal loge</i>
IV	<i>Källare i betong</i>	XII	<i>Loge och maskinhall</i>
V	<i>Magasin</i>		
VI	<i>Ladugård, stall mm</i>		
VII	<i>Dass</i>		

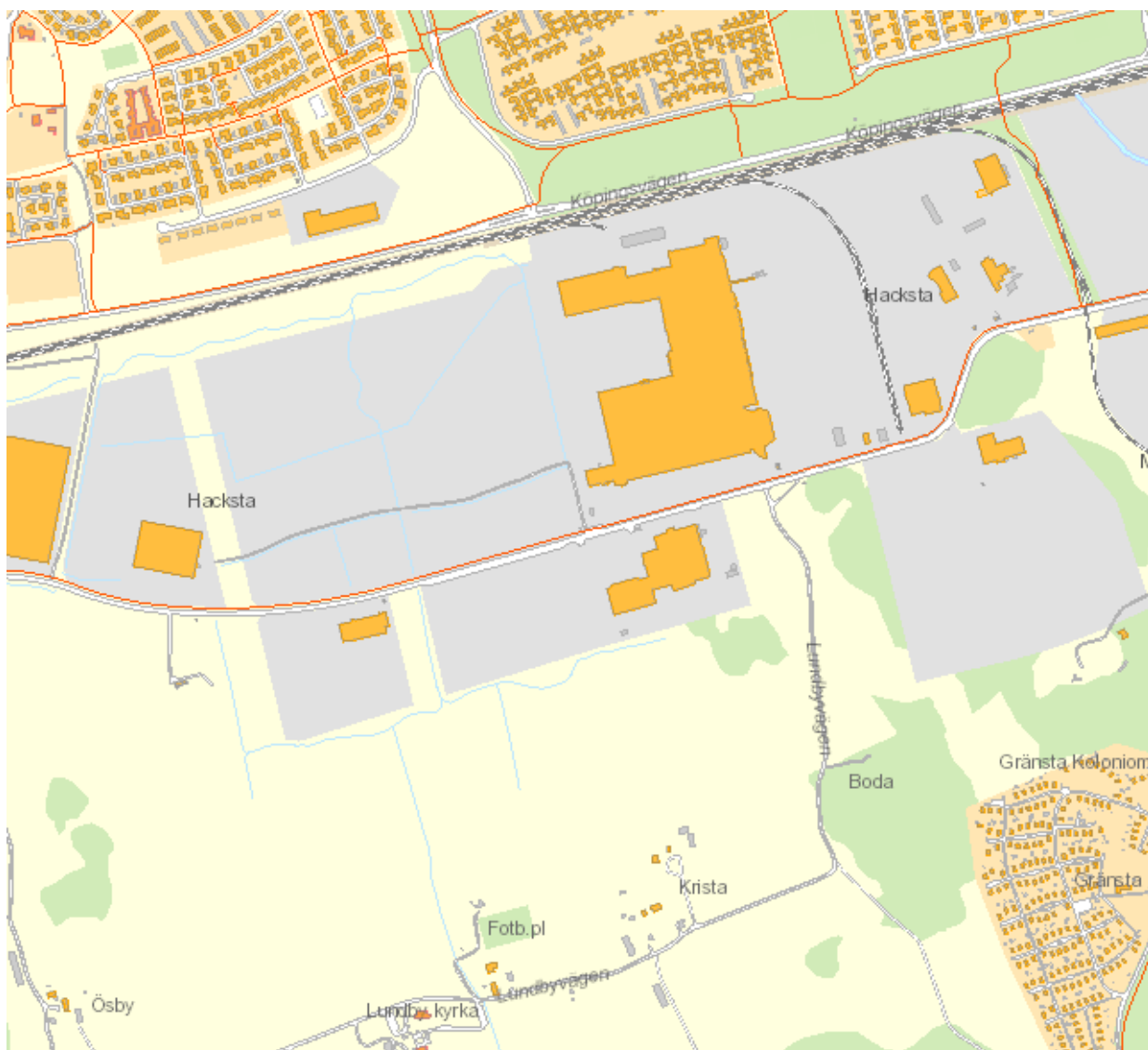
Gerd Eriksson i Tönsta. Akvareller

Hacksta Gård

Arrendebostad

Karta idag 2019